

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

Ioan Andrițoiu, Aurel Rustoiu, *Sighișoara-Wietenberg. Descoperirile preistorice și așezarea dacică*, Bibliotheca Thracologica, XXIII, București, 1997, 325 p., 134 fig., 14 pl.

La aproape un secol de la începutul investigațiilor arheologice pe dealul Wietenberg, a văzut lumina tiparului monografia acestei celebre așezări. Autorii ei sunt doi consacrați cercetători ai vestigiilor preistorice și dacice din România, cu vechi preocupări în aceste domenii.

Lucrarea este structurată astfel: I. *Introducere*, p. 9-13 (A. Rustoiu); II. *Descoperirile preistorice*, p. 15-43 (I. Andrițoiu); III. *Așezarea dacică*, p. 61-132 (A. Rustoiu); IV. *Anexe*, p. 151-155 (S. Coșoveanu, G. El Susi, A. Comșa); *Abrevieri*, p. 157-158; *Rezumat*, p. 159-160; *Ilustrații*, p. 170-325.

Introducerea cuprinde, alături de cadrul geografic, și un istoric al cercetărilor, unde sunt schițate cele trei etape ale săpăturilor, precum și descrierea cercetărilor din anii 1991-1995 și stratigrafia.

Descoperirile preistorice sunt sistematizate de autorul lor, I. Andrițoiu, în mai multe subcapitole. Prima supusă atenției este *așezarea*, în ansamblul ei, unde sunt scoase în evidență dificultățile de interpretare a descoperirilor aparținând epocii bronzului, aceasta datorită intervențiilor asupra promontoriului efectuate în epoca dacică.

Un loc important în analiza vestigiilor preistorice îl ocupă *vetrele ornamentate*, ce relevă anumite legături cu lumea egeeană. În *privința descoperirilor funerare*, și în acest caz datele sunt restrânse, fiind descoperite doar trei morminte de incinerare, în apropiere de Wietenberg.

De o consistentă analiză se bucură, în schimb, *ceramica* descoperită aici, fiind prezentate pe larg variatele tipuri de vase, precum și decorul lor, alături de semnificațiile pe care le implică.

Sunt prezentate discutate și analizate și *obiectele din piatră, os, lut, metal*, de o mare diversitate de forme.

În *privința încadrării cronologice*, autorul se vede nevoit, în lipsa oricăror complexe, să opereze, în principal, pe baza materialului ceramic. Se apreciază că locuirea din epoca bronzului, de aici, s-a derulat de-a lungul fazelor II-III/Boroffka C. Pe baza absenței unor forme ceramice sau motive ornamentale întâlnite în alte zone ale ariei culturii Wietenberg, se permite și susținerea unei regionalizări în cadrul acesteia, fenomen produs cândva în timpul fazei a II-a.

Viața materială și spirituală a comunității epocii bronzului de la Sighișoara-Wietenberg este tratată, și ea, cu deosebită pertinentță. Și în acest caz, datorită condițiilor speciale, enunțate deja, universitarul albaulian se vede nevoit să opereze cu ipoteze și supoziții.

Afirmația existenței aici a unui puternic centru economic și spiritual este sprijinită de amplasarea geografică deosebită, alături de elemente de viață materială și spirituală ce conduc către o asemenea ipoteză

Concluzia care se desprinde în urma descoperirilor preistorice este aceea că, prin valoarea de unicat a unor piese și varietatea altora, situl își merită din plin titlul de așezare eponimă a culturii Wietenberg.

Așezarea dacică, datorită condițiilor mult mai favorabile, beneficiază de un studiu mult mai consistent.

Prima problemă tratată privește *fortificația*. Existenta a două faze de fortificare, pentru ca ulterior, aceasta să fie dezafectată. Este subliniat și faptul că fortificația aparține așezării dacice și nu celei din epoca bronzului, cum eronat s-a crezut până la un moment dat.

De o largă prezentare se bucură *elementele de habitat*, ce constau din *locuințe, instalații de încălzit, gropi, și, posibil, un hambar*.

Complexele și manifestările rituale și magice din cadrul locuirii dacice sunt supuse unei atente analize. Sunt prezentate, în acest cadru, *gropile cu schelete umane*, identificate atât în așezare, cât și în afara ei, acestea putându-se încadra, potrivit lui A. Rustoiu, în următoarele împrejurări în care s-a recurs la ele: sacrificii în beneficiul unor divinități, la moartea capului familiei, sacrificii de copii, sacrificii ilustrând un cult al craniilor, sacrificarea unor prizonieri.

Un alt tip de complex analizat este cel *al gropilor cu oase incinerate*. Dacă în interpretarea acestor categorii de complexe, la un moment dat s-a vehiculat ideea că ele ar reprezenta morminte de incinerare, în ultimul timp, în fața analizelor paleofaunistice, acestea au fost reinterpretate ca gropi rituale. Este și ipoteza la care aderă autorul, neputând ști căror divinități le erau destinate.

Manifestările cu caracter cultic sunt reprezentate și de o *groapă conținând un "depozit de vase"*. Inventarul cât și modul de depunere al acestuia, la care se adaugă și "analogiile" cu alte astfel de complexe, îl îndreptățesc pe A. Rustoiu să considere că acest complex a fost închinat unor anumite ritualuri.

În fine, în cadrul manifestărilor rituale și magice sunt incluse și *figurinele antropomorfe, un complex ritual închinat unor practici metalurgice, precum și piesele cu rol apotropaic*.

Ca o concluzie la acest capitol, se remarcă diversitatea manifestărilor surprinse, asemănătoare, însă, cu altele din tot arealul daco-getic.

Inventarul așezării beneficiază, cum era și firesc, de cea mai consistentă tratare. În ceea ce privește *ceramica*, este de semnalat deosebita varietate de tipuri și forme: vase de provizii, străchini, fructiere, cești, *khantaroii*, strecurători, fusaiole, rondele etc. De o tratare atentă se bucură *ceramica pictată*, unde își aduce contribuția G. Florea.

Alături de *ceramica autohtonă*, în situl de la Wietenberg a fost descoperită și *ceramică de tip celtic*, ce documentează, pe de-o parte, existența unor moșteniri tehnologice din secolele anterioare, iar pe de altă parte, existența în sec. I î. e. n. - I e. n., a unor legături de natură comercială cu zonele locuite de celți aflate la vest de Dacia.

A fost recoltată, din acest sit, și o cantitate însemnată de *unelte, piese de armament, harnașament și de car, obiecte de podoabă și vestimentație*, toate analizate pe criterii tipologice.

Nu trebuie uitate nici descoperirile monetare, în număr de 14, cele mai vechi provenind de la Filip II, iar ultimele, din punct de vedere cronologic, fiind denarii republicani.

În realizarea cronologiei așezării dacice, cercetătorul clujean se sprijină pe mai multe repere, oferite de ceramică, fibule, produse de import, monede ș. a., ce-l duc la concluzia că așezarea își începe existența pe la jumătatea sec. II î. e. n. și și-o încheie la începutul sec. II e. n., în contextul războiului din 105-106.

În finalul lucrării mai sunt aduse în discuție aspecte precum *economia așezării și configurația etnică și demografică a zonei Sighișoarei în sec. II î. e. n. - III e. n.*

Prin valoarea informațiilor oferite, stilul fluent în care a fost scrisă și raportarea la ultimele date existente la momentul apariției ei, monografia *Sighișoara-Wietenberg* se constituie în una din cele mai valoroase apariții de profil, în care un merit deosebit îl are și Institutul Român de Tracologie, ce a finanțat săpăturile din acest emblematic sit.

În ceea ce-i privește pe autori, trebuie subliniate meritele deosebite pe care le au, remarcându-se, în ceea ce privește partea preistorică, efortul încununat de succes pe care autorul ei l-a depus în a contura o imagine clară acestor descoperiri. Aceasta în condițiile în care nivelul preistoric a fost pur și simplu distrus de amenajările din epoca dacică.

Cu privire la descoperirile aparținând acestei din urmă epoci, subliniem modul exemplar în care acestea au fost prezentate, analiza deosebit de pertinentă a materialelor, raportarea permanentă la ultimele teorii și ipoteze cu privire la varii aspecte. Toate acestea conferindu-i autorului un loc în rândul celor mai valoroși cercetători ai civilizației dacice.

CRISTINEL PLANTOS
Universitatea „1 Decembrie 1918”
Alba Iulia